

ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობების სამართლებრივი მნიშვნელობა

მიხეილ ბიჭია

სამართლის დოქტორი, თსუ-ის მონვეული ლექტორი,
სდასუ-ისა და ევროპის უნივერსიტეტის ასოცირებული
პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: დაუქორწინებლობა, თანაცხოვრება,
მამობა

შესავალი

საოჯახო ურთიერთობის ონტოლოგიური ბუნების გარკვევას როგორც თეორიული, ისე პრაქტიკული დატვირთვა აქვს. ამ გაგებით, უნდა დადგინდეს, ერთი მხრივ, რომელი ფაქტობრივი საწყისები გამოვლინდება საოჯახო ურთიერთობებში და, მეორე მხრივ, მათგან რომელი ფაქტობრივი სფეროებია დაცული საოჯახო სამართლებრივი ნორმებით. აღნიშნულის გასარკვევად საინტერესოა ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობების შესწავლა ზოგადად სამოქალაქო ურთიერთობის კონტექსტში, რაც განისაზღვროს, არის თუ არა სამოქალაქო ურთიერთობების ფაქტობრივი ასპექტები საოჯახო ურთიერთობებში ასახული.

კვლევა კიდევ უფრო აქტუალურია იმ თვალსაზრისით, რომ დადგინდეს, მოჰყვება თუ არა ფაქტობრივ საოჯახო ურთიერთობებს იურიდიული შედეგები, მით უმეტეს, როცა მხოლოდ საქორწინო ურთიერთობების რეგისტრაცია წარმოშობს მეუღლეობრივ უფლება-მოვალეობებს (სსკ-ის 1151-ე მუხლი). ამასთან, გასარკვევია, როგორია ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვის უფლებრივი მდგომარეობა, რაც საერთაშორისო აქტების შესწავლასაც საჭიროებს და, ასევე, პრაქტიკული მნიშვნელობისაა.

ამდენად, წარმოდგენილი ნაშრომი არის ცდა, ნორმატიულ-დოგმატური, სისტემური, სინთეზისა და ანალიზის მეთოდების საფუძველზე გამოიკვეთოს ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობების იურიდიული შინაარსი და სამართლებრივი მნიშვნელობა.

1. საქართველოს კონსტიტუციის საოჯახო ურთიერთობის სამართლებრივი ბუნების შესახებ

საქართველოს კონსტიტუციის 36-ე მუხლის 1-ლი პუნქტი განამტკიცებს ქორწინების ძირითად საწყისებს – მეუღლეთა უფლებრივ თანასწორობასა და ნებაყოფლობითობას. ამ ნორმით დაცული სფერო საკმაოდ ფართოა და, ქორწინებასთან ერთად, მოიცავს ქორწინების შედეგად წარმოშობილ როგორც საოჯახო თანაცხოვრებას, ისე განქორწინებას, თუმცა რეგულირების მიღმა რჩება ფაქტობრივი საქორწინო ურთიერთობა. შესაბამისად, საქართველოს კონსტიტუციის 36-ე მუხლის 1-ლი პუნქტით დაცული არაა პირთა ქორწინების მსგავსი ან ქორწინების გარეშე თანაცხოვრება, ვინაიდან ეს კონსტიტუციური დებულება ცნობს მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ დარეგისტრირებულ, ანუ ქორწინების სამართლებრივად დადგენილ და აღიარებულ ფორმას.¹ მიუხედავად ამისა, სამართლით დაცულია ფაქტობრივი საწყისებიც, მაგრამ სხვა ნორმით. საქმე ისაა, რომ პირად ცხოვრებაში მოიაზრება ოჯახის წევრებსა და ახლობლებთან ურთიერთობები. ოჯახური ცხოვრება მოიცავს ქორწინების ან ფაქტობრივი თანაცხოვრების შედეგად მეუღლეებს შორის ჩამოყალიბებულ ურთიერთობებს, ადა-

მიანის უფლებას, განავითაროს კავშირები ოჯახის წევრებსა და ბიოლოგიურ ნათესავებთან. ასეთი ურთიერთობების ჩამოყალიბება და განვითარება მჭიდროდ უკავშირდება ადამიანის თავისუფლებას, მისი ნების თავისუფლად გამოხატვის შესაძლებლობას. ესე იგი, თუ საქართველოს კონსტიტუციის მე-16 და მე-20 მუხლებით გათვალისწინებული პირადი ცხოვრების უფლება მოიცავს არარეგისტრირებულ საოჯახო ურთიერთობასაც, ზოგადად ადამიანის ნებისმიერ სექსუალურ ქცევას, კონსტიტუციის 36-ე მუხლი იზღუდება მხოლოდ სახელმწიფოს მიერ რეგისტრირებული ქორწინების უფლების აღიარებით.²

2. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის საოჯახო ურთიერთობის სამართლებრივი ბუნების შესახებ

„საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებების შესახებ“ კანონის მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის თანახმად, „საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულება საქართველოს კანონმდებლობის განუყოფელი ნაწილია.“ ამ გაგებით, საგულისხმოა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია.

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სამართლომ საოჯახო ურთიერთობები ადამიანის შინაგან სამყაროს მიაკუთვნა და მასზე გაავრცელა ევროკონვენციის მე-8 მუხლი.³ საქმე ისაა, რომ სისხლის ნათესაობა არაა კონვენციის მე-8 მუხლით დაცული ოჯახური ურთიერთობის არსებობისთვის აუცილებელი წინაპირობა.

1 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 23 ივნისის გადაწყვეტილება #2/2/425 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე სალომე წერეთელი-სტევენსი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“; ტულუში თ., ბურჯანაძე გ., მშვენიერაძე გ., გოცირიძე გ., მენაბდე ვ., 2013. ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, რედ. კოპალეიშვილი მ., თბილისი, გვ.497.

2 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ივლისის განჩინება #1/2/458 საქმეზე «საქართველოს მოქალაქეები – დავით სართანია და ალექსანდრე მაჭარაშვილი საქართველოს პარლამენტისა და საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს წინააღმდეგ»; ტულუში თ., ბურჯანაძე გ., მშვენიერაძე გ., გოცირიძე გ., მენაბდე ვ., 2013. ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, რედ. კოპალეიშვილი მ., თბილისი, გვ.498.

3 იხ. ოქრუაშვილი მ., 2008. პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობა, თბილისი, გვ.53.

მაგალითად, ნაშვილები ბავშვი ოჯახური ცხოვრების ნაწილია.⁴ არც სისხლისმიერი კავშირი გულისხმობს უცილობლად ოჯახურ ურთიერთობას, მაგალითად, სპერმის დონორის შემთხვევაში.⁵ აღნიშნული სამართლებრივი ფიქციით აიხსნება.

ევროსასამართლომ საოჯახო ცხოვრებაში გააერთიანა ქორწინების ფარგლებში არსებულ მეუღლეებსა და შვილებს შორის ურთიერთობა, თუ ქორწინების მიზანია ოჯახის შექმნა. ამასთან, საოჯახო ცხოვრებად ითვლება სამართლებრივი გაფორმების გარეშე პირთა და მათ შვილთა თანაცხოვრებაც, თუ ეს თანაცხოვრება ატარებს ხანგრძლივ და სტაბილურ ხასიათს.⁶ განსაკუთრებულ შემთხვევებში შეიძლება დასახელებული კონვენციის მე-8 მუხლი გავრცელდეს მშობლებისა და შვილების ურთიერთობებზე, მიუხედავად თანაცხოვრების არსებობისა.⁷ გარდა ამისა, ოჯახურ ურთიერთობებად ითვლება ბები-ბაბუასა და შვილიშვილებს,⁸ და-ძმებს, ბიძა-დეიდასა და დისშვილ-ძმისშვილს, მშვილებელსა და ნაშვილებს შორის ნათესაური ურთიერთობები.⁹ ამდენად, ოჯახი

არის წყვილთა შორის ურთიერთობა და ურთიერთობა ნათესავებს შორის ფიზიკური ან ნორმატიული გაგებით (de-facto-ოჯახი). მეუღლეთა ურთიერთობა ისევე გაიგება, როგორც დაუქორწინებელთა ურთიერთობა.¹⁰ ადამიანის უფლებათა ევროსასამართლოს განმარტებით, ოჯახური ცხოვრება შეიძლება შეწყდეს, მიუხედავად შვილად აყვანისა¹¹ ან გაძევებისა¹², მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში.¹³

3. საოჯახო ურთიერთობის, როგორც სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობის გამოვლენის ფორმის, არსი

3.1. ზოგადად

სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობის შესახებ

იურიდიული ფაქტი წარმოშობს სამართლებრივ ურთიერთობას, რომელშიც იდეალური ფორმით მოიაზრება უფლება-მოვალეობა, თუმცა, უფლება-მოვალეობა, ასევე, უკავშირდება რეალურ სფეროს. შესაბამისად, განსაზღვრულ შემთხვევებში უფლება-მოვალეობაში აირეკლება ფაქტობრივი საწყისიც, რაც რეალურისა და იდეალურის მჭიდრო კავშირს ცხადყოფს. საქმე ისაა, რომ გარდა იმისა, რისი უფლებაც პირს აქვს, სხვა (რამ) არის დასაშვები. აღნიშნულს შეესაბამება მტკიცება „დასაშვებია ის, რაც აკრძალული არ არის“, ანუ კერძო ავტონომიის არსი, რომლითაც „სამოქალაქო სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეებს შეუძლიათ, განახორციელონ კანონით აუკრძალავი, მათ შორის კანონით პირდაპირ გაუთვალისწინებელი

4 იხ. Case of X, Y and Z v. the United Kingdom, 22/04/1997, no. 21830/93.

5 სპერმის დონორსა და ბავშვის დაბადებას შორის კავშირის არსებობა თავისთავად არაა ოჯახური ცხოვრება კონვენციის მე-8 მუხლის ქრილში, თუ არ იქნება სათანადო მტკიცებულება, რომ მათ შორის სისხლისმიერი კავშირთან ერთად არსებობს ახლო პირადი კავშირები. Case of J.R.M. v. the Netherlands, 08/02/1993, no. 16944/90.

6 იხ. Case of Johnston v. Ireland, 18/12/1986, no. 9697/82; საოჯახო ცხოვრებით სარგებლობისთვის არაა აუცილებელი ქორწინება, ე.ი. ევროკონვენციის მე-8 მუხლი ეხება დედასა და შვილს შორის არსებულ ურთიერთობას, მიუხედავად მშობლის საქორწინო მდგომარეობისა. Case of Marckx v. Belgium, 13/06/1979, no. 6833/74; საქმეში „Kerkhoven v. the Netherlands“ დადგინდა, რომ ორ ქალსა და ახალშობილს შორის არსებული სტაბილური ურთიერთობები არ იყო ოჯახური ცხოვრება (#15666/89, Case of Kerkhoven, Hinke & Hinke v. the Netherlands, 19/05/1992 გადაწყვეტილება, არაა გამოქვეყნებული). მართალია, ისინი ერთობლივ ოჯახურ ცხოვრებას ეწეოდნენ და ბავშვზე ზრუნვის მოვალეობებს იმსახურებდნენ, მაგრამ მათი განაცხადი მიეკუთვნა მხოლოდ პირად ცხოვრებას.

7 იხ. Case of Söderbäck v. Sweden, 28/10/1998, no. 113/1997/897/1109.

8 იხ. Case of Boughanemi v. France, 24/04/1996, no. 22070/93.

9 იხ. Case of Whalen v. Roe, 22/02/1977, 429 U. S. 589, 599.

10 იხ. Wolff H. A., Nov-Dez. 2005. Ehe und Familie in Europa, in „Europarecht“, Eua, Heft 6., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, S. 725.

11 იხ. Case of X v. the United Kingdom, 11/07/1977, no. 7626/76, DR 11.

12 Case of Yousef v. the United Kingdom, კომისიის მოხსენება, 30/06/1992, no. 14830/89. 3. 43.

13 2004, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი (მასალები მოიძია და მოამზადა ბ. ბოხაშვილმა), თბილისი, გვ. 266-270, იხ. <<http://gylla.ge/files/publications/q9z18pmtnn.pdf>> [24.01.11 21:43]

ნებისმიერი მოქმედება“ (სსკ-ის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწ.). აქ წარმოდგენილია არა მხოლოდ ის, რაც კანონითაა აღიარებული, არამედ მის ფარგლებს გარეთ არსებული მოცემულობაც, რაც ფაქტობრივ შესაძლებლობათა არსებობაზე მიუთითებს. შესაბამისად, სამოქალაქო უფლება და მოვალეობა არის მხოლოდ კანონით განსაზღვრული, თუმცა, მასში აშკარად ჩანს ფაქტობრივი ურთიერთობების აჩრდილი.¹⁴

დაცვითი და აბსოლუტური სამოქალაქო ურთიერთობები, თავის მხრივ, გულისხმობს გარკვეულ ფაქტობრივ საწყისებს, რომლებიც იურიდიული ფაქტის ძალით სამართლებრივ ფორმას იძენს. ამდენად, ლოგიკურია, რომ გარკვეული ფაქტობრივი ურთიერთობები აისახოს უშუალოდ სამოქალაქოსამართლებრივ ურთიერთობებში. საქმე ისაა, რომ სამოქალაქო ურთიერთობა, როგორც სამართლებრივი ფორმა, მხოლოდ ამ ფორმამდე არ დაიყვანება და მისი იგივეობრივი მოვლენა არაა. ფორმა იურიდიულად გამოხატავს იმას, რასაც შინაარსი იძლევა, თუმცა, ცხადია, შინაარსის არსს ვერ შეცვლის. ამჟამად საოჯახო ურთიერთობების მომწესრიგებელი ნორმები სამოქალაქო კოდექსშია (შემდგომში – სსკ) ინტეგრირებული. ეს იმას გულისხმობს, რომ საოჯახო ურთიერთობების მიმართ შეიძლება კერძოსამართლებრივი ფორმების გამოყენება, რომლის ფარგლები, უპირველეს ყოვლისა, უნდა განისაზღვროს მოცემული ურთიერთობების სიღრმის თვალსაზრისით. ეს შეეხება მაგალითად, ამ ურთიერთობების რეგულირების მეთოდის ნიშნებს კერძო ხასიათისა და მხარეთა თანასწორობის სახით.¹⁵ ამასთან, საოჯახო ურთიერთობებშიც შეიძლება შეგვხვდეს აბსოლუტური ურთიერთობების ნიშნები, მაგალითად, სახელის უფლება,

მეუღლეთა თანასაკუთრება და სხვა.¹⁶ სახელის უფლება სოციალურ მოვლენად განიხილება, საზოგადოებრივი აუცილებლობითაა ნაკარნახევი¹⁷ და არ სჭირდება ქორწინების რეგისტრაცია. შესაბამისად, ამ ასპექტით საოჯახო ურთიერთობებში იკვეთება ფაქტობრივი ურთიერთობების საწყისი, რასაც დაცვა სჭირდება. აქ პრობლემურია იმის გადაწყვეტა, წარმოშობს თუ არა ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობები იურიდიულ შედეგებს ქორწინების რეგისტრაციის გარეშე.

3.2. საოჯახო ურთიერთობის არსი და თავისებურებები

ა) ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობა

საქართველოს კონსტიტუციის მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ კონსტიტუციურ შეთანხმებაში იყო მითითებული, „სახელმწიფო აღიარებს საეკლესიო სამართლის ნორმებით განხორციელებული ქორწინების სამოქალაქო შედეგებს იმ შემთხვევაში, თუ ეს აქტი რეგისტრირებულია სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოში.“¹⁸ თუმცა, შემდეგ აღნიშნული დებულება შეიცვალა და დღესდღეობით შეთანხმების ოფიციალურ ტექსტში ჩაიწერა, რომ „სახელმწიფო აღიარებს ეკლესიის მიერ შესრულებულ ჯვრისწერას კანონმდებლობით დადგენილი წესით. სამართლებრივ ურთიერთობებში გამოიყენება ქორწინების სახელმწიფო რეგისტრაციის მონაცემები“ (მე-3 მუხლი). ალბათ, მკითხველისთვისაც გაუგებარია ჯვრისწერის აღიარების ასეთი ფორმულირება.¹⁹ ფაქტობრივად, ჯვრისწერის სამართლებ-

14 ბიჭია მ., 2010. სამოქალაქოსამართლებრივი ურთიერთობების მეთოდოლოგიური საკითხები, „სამართლის ჟურნალი“, N1-2, გვ.96-98.

15 აღნიშნულთან დაკავშირებით იხ. ნინიძე თ., 2013. სამოქალაქო კოდექსის პირველი მუხლის სტრუქტურა, აკაკი ლაბარტაძეს 80 წლის იუბილისადმი მიძღვნილ კრებულში, რედ. ლ. ჭანტურია, თბილისი, გვ.166-171, 175-176.

16 იხ. შენგელია რ., შენგელია ე., 2011. საოჯახო სამართალი, მეორე გამოცემა, თბ., გვ.35-36.

17 სახელთან დაკავშ. იხ. ნინიძე თ., 1976, სახელის უფლების შინაარსი, ჟურნალი „საბჭოთა სამართალი“, #1, გვ.29.

18 ცაცანაშვილი მ., 2001. სახელმწიფო და რელიგია, თბილისი, გვ.72.

19 ჩიკვაძე დ., 2003. საქართველოს სახელმწიფოსა და საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალურ მართლმადიდებელ ეკლესიას შორის კონსტიტუციური შეთანხმების კომენტარები, თბილისი, გვ.16-17.

რივ მოწესრიგებასთან დაკავშირებით კონსტიტუციური შეთანხმების დადებამდე არსებული მდგომარეობა არ შეცვლილა. ჯვრისწერისას გაიცემა ჯვრისწერის დამადასტურებელი მოწმობა, თუმცა, ჯვარდანიერულ პირებს არ აფრთხილებენ, რომ ჯვრისწერა არ იწვევს სამართლებრივ შედეგებს.²⁰ შესაბამისად, კანონი არ იცავს რეგისტრაციის გარეშე პარტნიორთა თანაცხოვრებას იმავე ხარისხით, როგორც ქორწინებას.²¹ ამასთან, ნიშნობა (დაწინდება) წინ უძღვის ქორწინებას და გულისხმობს დასაქორწინებელ პირთა წინასწარ თანხმობას, რომელიც შემდგომ დაქორწინების მოვალეობას არ წარმოშობს. ნიშნობა არაა სასამართლოში იძულებითი დაქორწინების მოთხოვნის შესახებ სარჩელის წარდგენის საფუძველი, ხოლო ნიშნობასთან დაკავშირებული საჩუქრები დაუქორწინებლობისას მხარეებს უკან უბრუნდებათ.²²

ამდენად, ფაქტობრივი თანაცხოვრება არ უკავშირდება საოჯახო-სამართლებრივ შედეგებს.²³ პარტნიორთა ფაქტობრივ თანაცხოვრებაში მოიაზრება ოჯახური ურთიერთობა, რომელშიც წყვილები შედიან ქორწინების დადგენილი წესით რეგისტრაციის გარეშე.²⁴ დაუქორწინებელი წყვილების შინაგანი სამყარო²⁵

მნიშვნელოვანწილად თავისუფალია სამართლებრივი მოწესრიგებისგან, ვინაიდან განეკუთვნება ზნეობის სფეროს. რეგულირებას საჭიროებს ამ პირებს შორის წარმოშობილი ურთიერთობები ფინანსური, ეგზისტენციური და ბავშვებთან დაკავშირებული მოთხოვნების შესახებ. ამიტომ ქორწინების არსებობა არ გამოიწვევს დაუქორწინებელთა თანაცხოვრების ზემოთ ხსენებულ ასპექტებს, სხვა შემთხვევაში, ეს ურთიერთობები მთლიანად გადავიდოდა სამართლებრივი რეგულირებისგან თავისუფალ სფეროში.²⁶ საოჯახო ურთიერთობები, მათი სპეციფიკის გათვალისწინებით, წარმოუდგენელია პირადი და ინტიმური ასპექტების გარეშე, რომლებიც გარკვეულ ფაქტობრივ საწყისებს შეიცავს და გვხვდება საოჯახო ურთიერთობებში. ამასთან, პირადი ცხოვრება, არის რა აბსოლუტური ურთიერთობის ობიექტი, რომელიც დაცვით ურთიერთობებში მოიაზრება, უნდა განიხილებოდეს სამოქალაქო სამართლის დაცვის ობიექტად.²⁷ ეს იმას ადასტურებს, რომ აბსოლუტური ურთიერთობები ეხება უშუალოდ ისეთ უფლებებს, რომლებიც სამართლებრივი ურთიერთობის გარეთ მათ მესაკუთრე სუბიექტთან ერთად წარმოიშობა.²⁸ ამდენად, ფაქტობრივი ურთიერთობები ზოგჯერ პირდაპირ, გარკვეულ შემთხვევებში კი არაპირდაპირ აისახება საოჯახო ურთიერთობებში.

20 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2008 წლის 29 ოქტომბრის განჩინება N448 საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ლია სურმავა საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“.

21 von RA'in Simone Engel, 2007. Besonderheiten der nichtehelichen Lebensgemeinschaft im Mietrecht, In: MietRB, N12, S. 3.

22 იხ. ნადარეიშვილი გ., 1996. ძველი ქართული საოჯახო სამართალი, თბილისი, გვ.20.

23 იხ. Buschbaum M., 2010. Kollisionsrecht der Partnerschaften außerhalb der traditionellen Ehe, In: RNotZ, Heft 4, S. 151-152.

24 იხ. Büchler A. /Vetterli R., 2011. Ehe, Partnerschaft, Kinder, 2. A., Basel, S. 176; Fasel U./Weiss D., 2007, Auswirkungen des Konkubinats auf (nach-)eheliche Unterhaltsansprüche, AJP/PJA, S. 13 ff., 18; Cottier M., Crevoiser C., 2012, Die nichteheliche Lebensgemeinschaft als einfache Gesellschaft, In: AJP (Aktuelle Juristische Praxis), S. 34.

25 ოჯახში მოიაზრება წყვილთა სოციალური ურთიერთობის განსაკუთრებული ფორმა, რომელიც სპეციფიკური კავშირის ნიშნით განსხვავდება სხვა ურთიერთობისგან. ინტიმზე დაფუძნებული თანაცხოვრება ქმნის, ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით, ოჯახს. ამ განსაკუთრებული ურთიერთობის არსის გადმოსაცე-

მად შეიძლება სიახლოვის (ინტიმის) ფსიქოლოგიური ცნების გამოყენება. იხ. Petzold M., 2001. Familien heute, Sieben Typen familialen Zusammenlebens, In: IZI (Internationales Zentralinstitut für das Jugend- und Bildungsfernsehen), N.14/1, S. 2. <<http://www.br-online.de/jugend/izi/text/petzold.pdf>> [05.01.2015].

26 Steeg St., 2009, Analogie und nichteheliche Lebensgemeinschaft am Beispiel des § 1362 Abs. 1. BGB – zugleich ein Beitrag zu vertraglichen und gesetzlichen Regelungen von nichtehelichen Lebensgemeinschaften, Ludwigshafen am Rhein, S. 212.

27 იხ. ბიჭია მ., 2011. კერძო ცხოვრების ცნების მოცულობა საქართველოს კანონმდებლობისა და სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, „სამართლის ჟურნალი“, N1, გვ.68-89.

28 Prediger E. J., Die Grundlagen des Eigentumsrechts, მისი ნაშრომი იხილეთ ინტერნეტგვერდზე: <<http://doctorate.ulbsibiu.ro/obj/documents/REZ-GERM-PREDIGER.pdf>> [07.05.2010]

ბ) საოჯახოსამართლებრივი ურთიერთობა

პირველ რიგში, საოჯახოსამართლებრივია საოჯახო სამართლის ნორმებით მოწესრიგებული ფაქტობრივი ურთიერთობები, რომელთა მხარეებსაც აქვთ სახელმწიფოს მიერ დაცული უფლება-მოვალეობები. როგორც წესი, საოჯახოსამართლებრივი ურთიერთობა ატარებს სამისდღეშიო ხასიათს და სუბიექტთა წრე მკაცრად ინდივიდუალიზებულია, სუბიექტები კი შეიძლება იყვნენ მხოლოდ ფიზიკური პირები.²⁹ მართალია, ქორწინება არის ოჯახის შექმნის მიზნით თანასწორუფლებიანი მამაკაცისა და ქალის ნებაყოფლობითი კავშირი, რომელიც შედგა საამისოდ აუცილებელი გარკვეული ფორმულების დაცვით (სსკ-ის 1106-ე მუხლი), მაგრამ საოჯახოსამართლებრივია სხვა სახის ურთიერთობაც. მაგალითად, ასეთია ა) მეუღლეებს, ბ) მშობლებსა და შვილებს, გ) ოჯახის სხვა წევრებს შორის არსებული ურთიერთობები.³⁰ შესაბამისად, საოჯახო ურთიერთობა არ უნდა განიმარტოს ვიწროდ (მხოლოდ ქორწინების კონტექსტში).

ამასთან, კანონი დაუქორწინებელ პირებსაც ანიჭებს თავისუფლებას, ქონებრივი ურთიერთობების მოსაწესრიგებლად დადონ საქორწინო ხელშეკრულება, თუმცა მათ უნდა დაიცვან გარკვეული იმპერატიული წესები.³¹ საქმე ისაა, რომ ქორწინების რეგისტრაციის გარეშე საქორწინო კონტრაქტი ძალაში არ შედის. საქორწინო ხელშეკრულებაში შეიძლება განისაზღვროს: მეუღლეთა უფლება-მოვალეობები თითოეულის მიერ საოჯახო ხარჯების გაწევის შესახებ, იმ ქონების სამართლებრივი ბედი, რომელიც განქორწინებისას გადაეცემა თითოეულ მეუღლეს, ან ასევე, მეუღლეთა თანასაკუთრების მომწესრიგებელი ნებისმიერი სხვა წესი, რომელიც

საქორწინო კონტრაქტის ძირითად არსს არ ეწინააღმდეგება. მაშასადამე, ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობა შეიძლება გულისხმობდეს საქორწინო ხელშეკრულების დადების უფლებასაც, რომელიც კანონმდებელმა მხოლოდ რეგისტრაციის შემდეგ დაუკავშირა გარკვეულ იურიდიულ შედეგებს. ამასთან, ქორწინება წარმოშობს პირად უფლება-მოვალეობებს, რომლებიც განასხვავებს მას სხვა სამოქალაქოსამართლებრივი გარიგებისგან. ამდენად, მართალია, ქორწინება, თავისი არსით, ხელშეკრულებაა, მაგრამ ის განიხილება, როგორც სპეციფიკური გარიგება, ვინაიდან სხვა გარიგებებისგან განსხვავდება ურთიერთობის შინაარსის, საგნის, სუბიექტური შემადგენლობისა და სხვა ნიშნების მიხედვით.³²

3.3. მშობელთა და შვილთა შორის არსებული საოჯახო ურთიერთობა

ა) მშობელთა და შვილთა საოჯახო ურთიერთობის წარმოშობის საფუძველი

მშობლებისა და შვილების ურთიერთობების საფუძვლად მიიჩნევა შვილების წარმოშობა, რაც კანონით დადგენილი წესით დადასტურებულია (სსკ-ის 1187-ე მუხლი). შვილების წარმოშობის დადგენა შეიძლება შეეხოს დაქორწინებასა და მამობის აღიარებას, რომლებიც გარკვეულ შემთხვევებში ფაქტობრივ საწყისებსაც გულისხმობს.

რამდენადაც ცნობილია, საოჯახო სამართლის კანონმდებლობა აღიარებს და იცავს ქორწინებას, რომელიც კანონით დადგენილი წესით რეგისტრირებულია. ქორწინების რეგისტრაცია ემსახურება არა მხოლოდ მეუღლეების, არამედ მათი შვილების ინტერესების დაცვას.³³ გამოიყოფა მამობის განსაზღვრის სამი გზა: დე-

29 იხ. Каменецкая М. С., 2007. Семейное право России, Учебное пособие, Москва, стр. 63-64.

30 იხ. შენგელია რ., შენგელია ე., 2011. საოჯახო სამართალი, მეორე გამოცემა, თბ., გვ.36.

31 საქორწინო კონტრაქტთან დაკავშირებით იხ. Laruelle J., 2016. La transmission du patrimoine immobilier au conjoint survivant, Rec. gén. enr. not.-N7, [N° 26.878], p. 284, 287-301.

32 Тарусина Н. Н., 2007. Брак как вид семейно-правового договора, «Вестник Ярославского государственного университета», №5, стр. 53-58.

33 შენგელია რ., შენგელია ე., 2012. მამობის დადგენის სამართლებრივი საფუძვლები, გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, რედ. მათიაშვილი გ., #2, გვ.42.

დასთან დაქორწინება, მამობის აღიარება, სასამართლოს წესით დადგენა. ამასთან, მამობა შეიძლება გარკვეული გარემოებების დროს იყოს უარყოფილი: ა) დედაზე ქორწინებით ან აღიარებით დასაბუთებული მამობის გასაჩივრება სასამართლოში; ბ) დედაზე ქორწინებით დასაბუთებული მამობის უარყოფა, რომელიც ეფუძნება სხვა მამაკაცის მიერ მამობის აღიარების გამო განქორწინებას.³⁴

შესაბამისად, კონკრეტული მამაკაცისგან ბავშვის დაბადება, ასევე, შესაძლებელია დადგინდეს ნებაყოფლობით (ადმინისტრაციული წესით სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოს მიერ) და იძულებით (სასამართლოში), რომელიც ფაქტობრივად ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლის ანალოგიურია.³⁵ ადმინისტრაციული წესით მამობის დადგენა შეიძლება როგორც დაქორწინებული, ისე დაუქორწინებელი მშობლების შემთხვევაში. დაქორწინებული მშობლების დროს მამად ითვლება მეუღლე, კერძოდ, სსკ-ის 1189-ე მუხლის მიხედვით, შვილის წარმოშობა დაქორწინებული მშობლებისგან დასტურდება მეუღლეთა ერთობლივი ან ერთ-ერთი მათგანის განცხადებით, ბავშვის დაბადებისა და მშობელთა ქორწინების დამადასტურებელი დოკუმენტებით. სწორედ შვილების ინტერესების დაცვის აუცილებლობიდან გამომდინარეობს ბავშვის დედასთან რეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი პირის მამობის პრეზუმფცია. მართლაც, გარდა ზოგიერთი გამონაკლისისა, გაჩენილი ბავშვის მამა დედის ქმარია. რეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი მეუღლეები ერთობლივი განცხადების საფუძველზე ჩაიწერებიან მათი შვილის მშობლებად. დედის შესახებ ჩანაწერი კეთდება ჯანმრთელობის დაცვის დაწესებულების მიერ გაცემული

საბუთის შესაბამისად, ხოლო მამის შესახებ – ქორწინების მოწმობის მიხედვით. თუ ბავშვი დაიბადა იმ პირის გარდაცვალების შემდეგ, რომელიც ბავშვის დედასთან რეგისტრირებულ ქორწინებაში იმყოფებოდა, მაშინ სარეგისტრაციო ორგანოსა და ბავშვის დაბადების მოწმობაში ბავშვის მამად გარდაცვლილი ჩაიწერება იმ პირობით, თუ მისი გარდაცვალებიდან ბავშვის დაბადებამდე გასულია არაუმეტეს ათი თვისა (სსკ-ის 1188-ე მუხლი). მეტი ხნის გასვლის შემთხვევაში საკმარისი საფუძველი არსებობს იმისათვის, რომ გაჩენილი ბავშვის მამად სხვა პირი ჩაითვალოს. რაც შეეხება დაუქორწინებელი მშობლებისგან შვილის წარმოშობის დადგენას, ის განისაზღვრება მშობელთა ერთობლივი განცხადებითა და ბავშვის დაბადების დამადასტურებელი დოკუმენტით (სსკ-ის 1190-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი). თუ ბავშვის დედა აცხადებს, რომ მისი მეუღლე არაა ბავშვის მამა, მამობის დადგენა შეიძლება სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის ორგანოში ერთობლივი განცხადების შეტანით ან სასამართლო წესით. საგულისხმოა, რომ მამობის აღიარება პირს შეუძლია ბავშვის დედასთან დაქორწინების შემთხვევაშიც, მაგრამ სარეგისტრაციო ორგანოში მისი სურვილი აუცილებლად უნდა იყოს გამოხატული. ამდენად, ბავშვის მამობის აღიარება შეიძლება მოითხოვოს იმ პირმა, რომელიც არაა მისი ბიოლოგიური მშობელი. მამობის აღიარების ფაქტს უკუქცევითი ძალა აქვს. ამასთან, მამობის ნებაყოფლობითი აღიარება შეუძლია როგორც სრულწლოვან, ისე არასრულწლოვან პირსაც (თუ მამა არასრულწლოვანი ვაჟია).³⁶ როგორც ჩანს, ფაქტობრივ ურთიერთობებს შეიძლება მოჰყვეს იურიდიული შედეგი, კერძოდ, უფლების წარმოშობის საფუძველი გახდეს.

34 Fröschle T., 2005. Familienrecht II, Sommersemester, Berlin, S. 7, 9.

35 ევროპული კონვენცია ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 03/01/2002 წლის #1321 დადგენილებით.

36 დაქორწინებული და დაუქორწინებელი მშობლებისგან ბავშვის წარმოშობის იურიდიულ შედეგებზე იხ. კობერიძე ლ., 2014. მამობის დადგენასთან დაკავშირებული დავების განხილვის თავისებურებანი, ჟურნალი «მართლმსაჯულება და კანონი», #1, გვ.21; შენგელია რ., შენგელია ე., 2012, მამობის დადგენის სამართლებრივი საფუძვლები, გურამ თავართქილაძის სასწავლო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, რედ. მათიაშვილი გ., #2, გვ.42-43.

ბ) შვილების სამართლებრივი მდგომარეობა საოჯახო ურთიერთობებში

ბავშვის ჯანსაღი განვითარება გადა-
მწყვეტი მნიშვნელობისაა საზოგადოების
მომავლისთვის. ბავშვები არსებულ პი-
რობებში უფრო მეტად დაუცველნი არი-
ან, ვიდრე მოზრდილები. სწორედ ეს გა-
რემოებები უდევს საფუძვლად ბავშვთა
უფლებების დაცვის მიზნით შემუშავებულ
საერთაშორისო აქტებს, რომლითაც ერ-
თმნიშვნელოვნად აღიარებულია საზოგა-
დოების ამ ნაწილის უფლებათა დაცვის
პრიორიტეტი. ყველა ბავშვს აქვს უფლება,
იყოს უზრუნველყოფილი მზრუნველი ოჯა-
ხური გარემოთი, იცხოვროს მშობლებთან,
ან ჰქონდეს კავშირი მათთან, თუ ისინი
ერთმანეთს დაცილებულნი არიან. ბავშვ-
თა უფლებების კონვენციის მე-7 მუხლის
თანახმად, ბავშვი რეგისტრაციას გადის
დაბადებისთანავე და მას დაბადებიდანვე
აქვს უფლება, ჰქონდეს სახელი და შეიძი-
ნოს მოქალაქეობა, აგრეთვე, რამდენადაც
ეს შესაძლებელია, ის უფლებამოსილია,
იცნობდეს თავის მშობლებს და გარემოსი-
ლი იყოს მათი მზრუნველობით. ამდენად,
ბავშვის ქვეშარტი ინტერესები, პირველ
რიგში, უნდა იყოს გათვალისწინებული
ყველა იმ გადაწყვეტილების მიღებისა და
განხორციელებისას, რომლებიც ეხებათ
ბავშვებს, მიუხედავად იმისა, ვინ მიიღო
ეს გადაწყვეტილება - მთავრობამ, ადმი-
ნისტრაციული ან საკანონმდებლო ორ-
განოების ხელმძღვანელობამ თუ თვით
ოჯახმა. ამასთან, სსკ-ის 1190-ე მუხლი პო-
ტენციურ მამას კი არ იცავს ე. წ. „შემთხვევი-
თი“ სქესობრივი ურთიერთობების შედეგად
გაჩენილ ბავშვზე პასუხისმგებლობისგან,
არამედ იმ პირს, რომელიც არაა ბავშვის
მამა. ბავშვის წარმოშობის დადგენისას გა-
დამწყვეტი მნიშვნელობა უნდა მიენიჭოს
იმ პირების დადგენას, ვინც პირდაპირ ბი-
ოლოგიურ კავშირში არიან ბავშვთან და,
შესაბამისად, არიან ბავშვის მშობლები.³⁷

37 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 7 მაისის გადაწყვეტილება #ას-41-40-2010.

მშობელთა ერთობლივი განცხადების
არარსებობის ან მისი წარდგენის შეუძ-
ლებლობის შემთხვევაში ბავშვის მამობა
შეიძლება დადგინდეს სასამართლო წე-
სით ერთ-ერთი მშობლის, ბავშვის მეურვის
(მზრუნველის) ან იმ პირის განცხადების სა-
ფუძველზე, რომლის კმაყოფაზეც იმყოფება
ბავშვი, აგრეთვე, თვით ბავშვის განცხადე-
ბით მის მიერ სრულწლოვანების მიღწევის
შემდეგ (სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-2 ნაწილი).
ამასთან, სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-3 ნაწილით
უპირობოა, რომ მამობის დადგენისას დადა-
სტურდეს მშობლების ერთად ცხოვრებისა
და საერთო მეურნეობის წარმოების ფაქტი
და მათი არარსებობის პირობებში ექსპე-
რტიზის დასკვნას არა აქვს რაიმე ძალა. ამ
ნორმის თანახმად, მამობის დადგენისას სა-
სამართლომ უნდა გაითვალისწინოს ბავშვის
დედისა და მოპასუხის ერთად ცხოვრება და
საერთო მეურნეობის წარმოება ბავშვის და-
ბადებამდე, ან ბავშვის ერთად აღზრდა, ან
რჩენა, ან დამამტკიცებელი საბუთი, რომე-
ლიც საკვებით ადასტურებს მოპასუხის მიერ
მამობის აღიარებას. შვილის აღზრდაში მო-
ნაწილეობა გულისხმობს არა ეპიზოდური,
არამედ სისტემატური ხასიათის კონკრეტულ
მოქმედებებს, რომლებიც ადასტურებენ სა-
ოჯახო ურთიერთობის არსებობას და არა
მეგობრული კეთილგანწყობის ფაქტს. ეს
დებულება დისპოზიციურია, არ შეიცავს ბავ-
შვის მამობის დადგენის საფუძველთა სრულ
ჩამონათვალს და ითვალისწინებს რამდენი-
მე წინაპირობას, რომელთა კუმულაციურად
არსებობა არაა სავალდებულო მამობის და-
დგენისთვის. საქმე ისაა, რომ სასამართლოს
შეუძლია მხედველობაში მიიღოს ისეთი გა-
რემოებებიც (ბავშვის დედისა და მოპასუ-
ხის ერთად ცხოვრება, საერთო მეურნეობის
წარმოებას ბავშვის დაბადებამდე, ბავშვის
ერთად აღზრდა ან რჩენა), რომლებიც პირ-
დაპირ ან ირიბად მიანიშნებენ მოთხოვნის
საფუძვლიანობას. შესაბამისად, ბავშვის
ინტერესებიდან გამომდინარე, მამობის და-
დგენისას სასამართლო უფლებამოსილია,
გაითვალისწინოს ამავე ნორმაში მოცემული
მამობის არაცალსახად დამდგენი ფაქტობ-
რივი გარემოებებიც. ამდენად, სსკ-ის 1190-ე

მუხლის მე-3 ნაწილით უპირველესად დაცულია დაუქორწინებელი მშობლებისგან ბავშვები და არა მშობლები. შესაბამისად, დასაბუთებას მოკლებულია ამ ნორმის იმგვარად შეფასება, რომ პირის ბავშვის მამად დადგენა დამოკიდებულია მხოლოდ ამ ნორმით ჩამოთვლილი გარემოებების არსებობაზე.³⁸

ამ მხრივ საგულისხმოა ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპული კონვენციის მე-4 მუხლი, რომლის ძალით, მამობის ნებაყოფლობით აღიარება არ შეიძლება იყოს გასაჩივრებული ან სადავო, თუ შიდა კანონმდებლობა ითვალისწინებს აღნიშნულ პროცედურებს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც პიროვნება, რომელსაც სურს, აღიაროს ან უკვე აღიარა ბავშვი, არაა ბიოლოგიური მამა.³⁹ ამდენად, ბიოლოგიური კავშირი გადამწყვეტი ფაქტორია ბავშვის მამის დადგენისათვის და პირის მიერ ბავშვის მამობის აღიარებასაც კი ვერ მიენიჭება უფრო მეტი იურიდიული ძალა, ვიდრე ბიოლოგიური მამობის დამდგენ დოკუმენტს. ამიტომ გაითვალისწინა კანონმდებელმა სსკ-ის 1190-ე მუხლით მამობის დადგენისთვის საკმარისად ისეთი დამამტკიცებელი საბუთი, რომელიც საგნებით ადასტურებს მოპასუხის მიერ მამობის აღიარებას. ასეთ საბუთად უნდა ჩაითვალოს გენეტიკური ექსპერტიზის დასკვნა, რომელიც მეცნიერული კვლევის შედეგად სარწმუნოდ მაღალი ალბათობით ადგენს ბავშვის წარმომავლობას და აღიარებს მოპასუხის ბიოლოგიურ მამობას (რაც მოცემულ შემთხვევაში არაა სადავო). ამდენად, სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-3 ნაწილით უდავოდ დაცულია ბავშვის სამოქალაქო უფლება, იცოდეს თავისი წარმომავლობის, მშობლების შესახებ. ეს წესი შეესაბამება საქართველოს კონსტიტუციასა და საერთაშორისო კანონმდებლობას. ქორწინების

გარეშე დაბადებული ბავშვის მიმართ სრულად გამოიყენება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი, რომლითაც ყველას აქვს უფლება, პატივი სცენ მის პირად და საოჯახო ცხოვრებას, მის საცხოვრებელსა და მიმოწერას.⁴⁰

გენეტიკური ექსპერტიზის ძირითად მტკიცებულებად მიჩნევა განაპირობა ჩვენი კანონმდებლობის საერთაშორისო ნორმებთან შესაბამისობაში მოყვანამ. სახელდობრ, ადამიანის უფლებათა ევროსასამართლომ განიხილა საქმე „ოქროშიძეები საქართველოს წინააღმდეგ“,⁴¹ რომელიც მორიგებით დასრულდა. 2011 წლის 15 თებერვალს სასამართლომ გაუგზავნა შეტყობინება საქართველოს მთავრობას კონვენციის მე-8 მუხლის სავარაუდო დარღვევის გამო განმცხადებელთა მიერ საჩივრის თაობაზე, რომელიც შეეხებოდა ეროვნული სასამართლოების უარს, დაედგინათ მამობა მხოლოდ დნმ-ის კვლევის შედეგის საფუძველზე. მთავრობამ მორიგებით აღიარა სსკ-ში არსებული ხარვეზი და მხარეებმა აცნობეს სასამართლოს, რომ 2011 წლის 20 დეკემბერს, ცვლილების შეტანის შედეგად, სსკ-ის 1190-ე მუხლი ჩამოყალიბდა ახალი რედაქციით, რომლითაც პრიორიტეტი მიენიჭა დნმ-ის კვლევის შედეგებს.⁴²

ასევე, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 169-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად, მოწინააღმდეგე მხარის პოზიცია დადასტურებულად ჩაითვლება, თუ მხარე არასაპატიო მიზეზით არ ასრულებს ექსპერტის მითითებებს, ან სხვაგვარად ხელს უშლის ექსპერტიზის ჩატარებას. საპროცესო მოქმედების განუხორციელებლობა იწვევს შესაბამისი მხარისთვის უარყოფით შედეგს. ამიტომ თუ მხარე გენეტიკური ექსპერტიზის ჩასატარებლად არ გამოცხადდა, პროცესუალური თვალსაზ-

38 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 7 მაისის გადაწყვეტილება #ას-41-40-2010.

39 ევროპული კონვენცია ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 03/01/2002 წლის #1321 დადგენილებით.

40 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 7 მაისის გადაწყვეტილება #ას-41-40-2010.

41 იხ. Case of Maya Okroshidze and Giorgi Okroshidze, 11/12/2012, no. 60596/09.

42 იხ. კობრეიძე ლ., 2014. მამობის დადგენასთან დაკავშირებული დავების განხილვის თავისებურებანი, ჟურნალი „მართლმსაჯულება და კანონი“, #1, გვ. 19.

რისით, არსებობს საკმარისი საფუძველი იმ ფაქტის დასადასტურებლად, რომ მხარე ბავშვის ბიოლოგიური მამაა.⁴³ თუმცა, მაინც შეიძლება დარჩეს ალბათობა იმისა, რომ ასეთი პირი არ იყოს ბავშვის მამა, რაც ფაქტობრივი ურთიერთობის აღიარებით ბავშვის ინტერესების დაცვას ემსახურება.

ამასთან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, თუ სადავოა მამობის საკითხი, ეს არაა დადგენილი და არც ერთ ოჯახად ცხოვრება დასტურდება, საქმე განიხილება პირადი ცხოვრების ქრილში. პირადი ცხოვრება კი გულისხმობს ინდივიდის ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ინტეგრაციას, რაც ასევე მოიცავს სოციალური იდენტიფიცირების უფლებას. ამდენად, ქორწინებისგარეშე დაბადებული ბავშვის შემთხვევაში გამოიყენება ადამიანის უფლებათა ევროკონვენციის მე-8 მუხლი.⁴⁴ ამასთან, პირს აქვს უფლება, მოახდინოს იდენტიფიკაცია და მიიღოს შესაბამისი ინფორმაცია თავისი პიროვნების, მათ შორის ბიოლოგიური მშობლების შესახებ. პირადი ცხოვრება გულისხმობს სახელმწიფოს მხრიდან არა მხოლოდ ნეგატიური ჩარევის აკრძალვას, არამედ, ასევე, პოზიტიური ვალდებულების შესრულებას.⁴⁵ ამ შემთხვევაში შეიძლება წარმოიშვას ინტერესთა კონფლიქტი, რომელიც მოითხოვს პროპორციულობის პრინციპის დაცვას. თუ მამის უფლებას, არ ჩაიტაროს ტესტი, ეჭახება ბავშვის უფლება, იცოდეს ნამდვილი მამის შესახებ, პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოს ბავშვის უფლებას საკუთარი წარმომავლობის გარკვევის თაობაზე. ეს უკანასკნელი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლით გათვალისწინებული პოზიტიური ვალდებულების განხორციელებას უკავშირდება.⁴⁶

43 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 7 მაისის გადაწყვეტილება #ას-41-40-2010.

44 იხ. Case of Mikulić v. Croatia, 07/02/2002. no. 53176/99.

45 იხ. Case of Gaskin v. the United Kingdom, 07/07/1989. no. 10454/83.

46 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2010 წლის 7 მაისის გადაწყვეტილება #ას-41-40-2010.

სსკ-ში 2011 წლის 9 დეკემბრის საკანონმდებლო ცვლილების საფუძველზე კანონმდებელმა უარი განაცხადა, დაედგინა შემთხვევითი კავშირების შედეგად დაბადებული და არასასურველი ბავშვების მიმართ ბიოლოგიური მამობა. როგორც სასამართლო პრაქტიკა ადასტურებს, ამ ცვლილებამდე სსკ-ის 1190-ე მუხლში მითითებულ გარემოებებს განიხილავდნენ აუცილებელ პირობებად მამობის დასადგენად, რაც არ შეესაბამებოდა ბავშვის უფლებათა კონვენციას, ადამიანის უფლებათა ევროპულ კონვენციას და ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპულ კონვენციას, რომლის მე-5 მუხლის თანახმად, მამობის დადგენასთან დაკავშირებულ მოქმედებაში დასაშვებია მეცნიერული მტკიცებულებანი, რომლებსაც შეუძლიათ მამობის დადგენის ან უარყოფის ხელშეწყობა. მოცემული საკანონმდებლო ცვლილების გამო ბავშვის მამობის დასადგენად ბიოლოგიური (გენეტიკური) ან ანთროპოლოგიური გამოკვლევის შედეგები აღიარებულია ძირითად და გადამწყვეტ მტკიცებულებად, რამაც მნიშვნელოვნად გაამარტივა მსგავსი კატეგორიის საქმეების განხილვის პროცედურა და ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვების უფლებების უკეთ დაცვას შეუწყო ხელი. სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-4 ნაწილის თანახმად (დღევანდელი რედაქციით), მხოლოდ ექსპერტიზის ჩატარების შეუძლებლობისას იღებს სასამართლო მხედველობაში ბავშვის დედისა და მამობის დადგენის შესახებ განცხადებაში მითითებული პირის ერთად ცხოვრებასა და საერთო მეურნეობის წარმოებას ბავშვის დაბადებამდე ან/და მათ მიერ ბავშვის ერთად აღზრდის ან/და რჩენის ფაქტებს, ანდა სხვა დამამტკიცებელ საბუთებს ან/და გარემოებებს, რომლებიც საკვებით ადასტურებს განცხადებაში მითითებული პირის მიერ ბავშვის მამობის აღიარებას.⁴⁷ თანაცხოვრება არ განიხილება მშობელსა

47 იხ. კობრეიძე ლ., 2014. მამობის დადგენასთან დაკავშირებული დავების განხილვის თავისებურებანი, ურნალი «მართლმსაჯულება და კანონი», #1, გვ.18.

და არასრულწლოვან შვილებს შორის საოჯახო ცხოვრების აუცილებელ პირობად. მეუღლეთა შორის კანონით დადგენილი წესით რეგისტრირებული ქორწინება შეიძლება აღიქმებოდეს საოჯახო ცხოვრებად. ეს გამომდინარეობს ოჯახის ცნებიდან, რომელიც ეფუძნება კონვენციის მე-8 მუხლს იმასთან დაკავშირებით, რომ სწორედ ამ სახის კავშირის დროს დაბადებული ბავშვი არის მოცემული ურთიერთობის შემადგენელი ნაწილი. შესაბამისად, ბავშვის დაბადების მომენტიდან წარმოიშობა „საოჯახო ცხოვრება“, მიუხედავად იმისა, მშობლები ერთად ცხოვრობენ თუ არა.⁴⁸

ამავე დროს, დაუქორწინებელი მშობლებისგან შვილის წარმოშობა კანონით განსაზღვრული წესით ასევე შეიძლება დაადგინოს სამოქალაქო აქტების ორგანომ პირის გარკვეულ დროსა და ვითარებაში დაბადების ფაქტის დადგენისას (სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-6 ნაწილი).

არაა გამორიცხული, საქმის არსებითი განხილვის შედეგად სასამართლომ დაასკვნას, რომ მამობის დადგენა არ შეესაბამება ბავშვის ინტერესებს, რა დროსაც სასამართლო უფლებამოსილია, უარი თქვას მამობის დადგენაზე (სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-8 ნაწილი). ეს შეიძლება მაშინ მოხდეს, როცა ბავშვი თავის ფაქტობრივ აღმზრდელს დედის მეუღლის სახით მიიჩნევს ბიოლოგიურ მამად, ვინაიდან ცხოვრობენ ერთ ოჯახად. ასევე, შეიძლება ბავშვი იყოს ისეთ ასაკში (გარდატეხის ასაკში), რა დროსაც სიმართლის გაგება შეუძლებელია მას გამოუსწორებელი ფსიქოლოგიური ტრავმა მიაყენოს. ამ შემთხვევაში დავის გადასაწყვეტად აუცილებელია ფსიქოლოგიური კვლევის ჩატარება ბავშვის ფსიქოემოციური მდგომარეობის შესწავლისა და იმის გასარკვევად, თუ რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს მამობის დადგენას.⁴⁹

კანონმდებელმა მიუთითა, რომ ბავშვის მამობის დადგენისას მშობლებისა და მათი

ნათესავების მიმართ ბავშვებს აქვთ ისეთივე უფლება-მოვალეობები, როგორც ერთმანეთთან დაქორწინებული მშობლებისგან წარმოშობილ შვილებს (სსკ-ის 1190-ე მუხლის მე-9 ნაწილი). ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ ევროპული კონვენციის მე-9 მუხლის თანახმად, ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვს გააჩნია მამისა და დედის ქონებაზე მემკვიდრეობის ისეთივე უფლება, როგორც მას კანონიერად დაბადებისას ექნებოდა.⁵⁰

ზოგადად ევროპაში აღიარებულია როგორც ქორწინების, ისე პარტნიორული თანაცხოვრების საფუძველზე აგებული საოჯახო ურთიერთობები,⁵¹ რომელიც მოწესრიგებულია საოჯახო სამართლით. პარტნიორულ სიბრტყეზე დარეგულირებულია დანიშნულ პირებს, მეუღლეებს თუ თანაცხოვრებაში მყოფ პარტნიორებს შორის სამართლებრივი ურთიერთობები. ცალკე მოიძებნება სამართლებრივი წესები არასაქორწინო თანაცხოვრების შესახებ. ამასთან, განსაკუთრებულია მშობლებსა და შვილებს შორის ურთიერთობები. რჩენისა და საალიმენტო უფლებები ნამდვილად სცდება ქორწინების რეგისტრაციის ფარგლებს. მშობლების უფლება შვილების მიმართ თანაბარწილად აქვთ მამას და დედას, მიუხედავად იმისა, ისინი დაქორწინებულები არიან თუ იყვნენ.⁵²

„ბავშვის უფლებათა შესახებ“ კონვენციაზე დაყრდნობით, ოჯახური გარემო შეიძლება მოიცავდეს არა მარტო მშობლების გარემოცვას, არამედ ისეთ გარემოს, სადაც ბავშვი თავს დაცულად და უსაფრ-

48 იხ. Case of Berrehab v. The Netherlands, 21/06/1988, no. 10730/84.

49 იხ. კობრეიძე ლ., 2014. მამობის დადგენასთან დაკავშირებული დავების განხილვის თავისებურებანი, უკრაინა „მართლმსაჯულება და კანონი“, #1, გვ.30.

50 ევროპული კონვენცია ქორწინების გარეშე დაბადებულ ბავშვთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ, რატიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 03/01/2002 წლის #1321 დადგენილებით.

51 ix. Martiny D., 2010. Europäische Vielfalt – Paare, Kulturen und das Recht, In: Herbsttagung und Mitgliederversammlung vom 25. bis 27. November 2010 in Hannover, Vielfalt der Lebensformen – Brisante Fragen des Familienrechts, Hannover, S. 10, ინტერნეტგვერდი: <http://familienanwaelte-dav.de/tl_files/downloads/herbsttagung/2010/Prof.-Dr.-Martiny.pdf> [25.12.2014]

52 Fröschle T., 2008. Familienrecht II, Sommersemester, Berlin, S. 3-4.

თხოვდ იგრძნობს. ამასთან, ოჯახური გარემო უნდა უზრუნველყოფდეს მის, როგორც ინდივიდის, მზაობას, სრულფასოვნად და დამოუკიდებლად, მომზადებულად გრძნობდეს თავს საზოგადოებაში. განისაზღვრა, რომ მშობლისაგან (ამ შემთხვევაში ნარკოტიკული ნივთიერების მოხმარების გამო) ბავშვის დაშორება დასაშვებია მხოლოდ მაშინ, თუ ეს დაშორება ბავშვის ინტერესებიდან გამომდინარეობს და აუცილებლობითაა გამოწვეული. ბავშვების მამის მკურნალობას თუ დადებითი შედეგები მოჰყვა, უსაფუძვლოა, რომ მამასთან ბავშვების ცხოვრება სარისკოდ და სახიფათოდ ჩაითვალოს.⁵³

მშობლის მიერ ბავშვის ზრუნვის მოვალეობა წყდება მთლიანად, თუ ბავშვის სრულწლოვანი გახდა, ან თუ ის გარდაიცვალა. გარკვეულწილად ეს მოვალეობა წყდება, თუ ბავშვი დაქორწინდება.⁵⁴ ამდენად, ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობები იურიდიული ფაქტის ძალით შესაძლებელია იურიდიულ შედეგს დაუკავშირდეს.

დასკვნა

კვლევამ აჩვენა, რომ მიზანშეწონილია, ზოგადად, საოჯახო ურთიერთობებში მოიაზრებოდეს როგორც საოჯახოსამართლებრივი, ისე ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობები. ფაქტობრივი ურთიერთობები უკავშირდება პარტნიორულ ურთიერთობას, რომელიც რეგისტრაციის გარეშე არსებობს, მაგრამ თვით პარტნიორებს შორის საოჯახოსამართლებრივ შედეგებს არ წარმოშობს. მიუხედავად ამისა, იურიდიულად აღიარებულია ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობები მხოლოდ ბავშვების მიმართ მათი უფლებრივი მდგომარეობის დაცვის მიზნით, მაგრამ აღნიშნულისთვის აუცილებელია გარკვეული წინაპირობების არსებობა. ამ გაგებით, მნიშვნელოვანია

ბავშვის დაბადება, როგორც იურიდიული ფაქტი, რომლის ძალითაც ბავშვებსა და მშობლებს შორის წარმოშობილი ურთიერთობა იქცევა საოჯახოსამართლებრივ ურთიერთობად. ეს უკავშირდება საალიმენტო ვალდებულებასა თუ მემკვიდრეობის მიღების უფლებას, რომლებიც, მიუხედავად ზემოთ მოყვანილი ფაქტობრივი საწყისისა, თავისი არსით, სამართლებრივი ხასიათისაა.

ამასთან, მართალია, საქართველოს კანონმდებლობაში არ გამოიყენება ტერმინი „ფაქტობრივი საოჯახო თანაცხოვრება“, მაგრამ ის ითვალისწინებს პიროვნების თავისუფალი განვითარებისა და პირადი ცხოვრების უფლებებს, რომლებიც შეეხება დაუქორწინებელი მშობლებისგან წარმოშობილი ბავშვის სამოქალაქო უფლებას, იცოდეს თავისი წარმომავლობის, მშობლების შესახებ (სსკ-ის 1190-ე მუხლი). ამ დებულებით გაზიარებულია ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვის მიმართ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-8 მუხლი პირადი და საოჯახო ცხოვრების შესახებ. შესაბამისად, საქმე ეხება კერძო სფეროს, რომელიც, მიუხედავად ქორწინების რეგისტრაციისა, მაინც მოიაზრებს დაცვის ღირს პიროვნულ ასპექტებს. ეს საფუძვლები, თავის მხრივ, ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობების ნიშნებს შეიძლება შეიცავდეს.

საბოლოო ჯამში ბავშვის მამობის დადგენისას მშობლებისა და მათი ნათესავების მიმართ ბავშვებს აქვთ ისეთივე უფლება-მოვალეობები, როგორიც ერთმანეთთან დაქორწინებული მშობლებისგან წარმოშობილ შვილებს. აღსანიშნავია მშობლების მოვალეობა, იზრუნონ ბავშვზე; დედ-მამას ეკისრებათ ბავშვის რჩენის მოვალეობა, მიუხედავად იმისა, ისინი დაქორწინებულები არიან თუ იყვნენ. ამასთან, ბავშვის დედასთან რეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფი კაცის მამობის პრეზუმფცია ადასტურებს, რომ ეს პირი შეიძლება არ იყოს ამ ბავშვის ბიოლოგიური მამა, აღნიშნული კი ფაქტობრივ ურთიერთობას იურიდიულ მნიშვნელობას სძენს. იგივე შეიძლება ით-

53 იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 11 ოქტომბრის განჩინება #ას-669-630-2011.

54 Fröschle T., 2005. Familienrecht II, Sommersemester, Berlin, S. 58.

მიხეილ ბიჭია

ქვას მამობის ნებაყოფლობით აღიარება-ზეც.

როგორც კვლევამ ცხადყო, საოჯახო ცხოვრებაში მოიაზრება გარკვეული ზნეობრივი და პიროვნული საწყისებიც. ისინი რეგულირების მიღმა და უკავშირდება პირად სფეროს, რომელიც შეიძლება განიხილებოდეს სამართლებრივი ურთიერთობის ფარგლებს გარეთ არსებულ უფლების

ობიექტად. აქედან გამომდინარე, საოჯახო ურთიერთობებში პირდაპირ ან არაპირდაპირ აისახება ფაქტობრივი საოჯახო ურთიერთობები, რომლებიც არსის სფეროსთვის დამახასიათებელ ნიშნებს შეიცავს. ამდენად, ფაქტობრივმა საოჯახო ურთიერთობებმა გარკვეულ შემთხვევებში შეიძლება იურიდიული შედეგები წარმოშვან.

LEGAL SIGNIFICANCE OF AN ACTUAL FAMILY RELATIONSHIPS

Michael Bichia

*Doctor of Law, Visiting Lecturer at the TSU,
Associate Professor at European University and David
Aghmashenebeli University of Georgia, Advocate*

KEY WORDS: Unmarriedness, Cohabitation, Fatherhood

RESUME

Determining ontological nature of family relationships has both – theoretical, as well as practical value. In order to study this issue, it is necessary to establish the notion of family relations and the nature of actual relationships protected by law. Moreover, it must be determined what the legal status of a child born out of wedlock is.

Generally, the present paper demonstrates that family relationships should be regarded as both - regulated by family law and by actual family relationships. Unmarried relationships (relationship without marriage registration) of partners do not invoke legal outcomes between them. Their relationship is recognized solely for the purposes of the protection of a child. In this sense, the birth of a child is important, since the relationship between children and parents are regulated by family law. The fact leads to either the alimony obligation or to the right to heritage.

Additionally, the term “actual family coexistence” does not exist in Georgian legislation, however, it protects the right to personal development and the right to private life, concerning rights of a child born out of wedlock and allows children to exercise the right to know their origin and biological parents (the 1190th Article of the CCG). This is in accordance with the European standards protecting a child born out of wedlock.

Finally, with regard to paternity of a child, children have the same

rights and obligations towards parents and their relatives, as those children born within a marriage. Besides, presumption of paternity of a man in a marriage with the mother of a child allows this person not to be a biological father of the child, which assigns legal importance to

the actual relationship. The same is true with the recognition of paternity voluntarily, moral and private origins beyond regulation, being worth of protection. Thus, family relationships directly or indirectly reflect actual origins, which in certain cases may cause legal outcomes.

NOTES:

1. Decision of the Constitution Court of Georgia of 23th Jun 2008 N2/2/425, on case "Georgian citizen Salome Tsereteli-Stevens v. Parliament of Georgia"; Tughushi T., Burdjanadze G., Mshvenieradze G., Gotsiridze G., Menabde V., 2013. Human rights and the practice of legal proceedings of the Constitutional Court of Georgia, Edited by M. Kopaleishvili, Tbilisi, p.497 (In Georgian).
2. Decision of the Constitution Court of Georgia of 10th July N1/2/458, on case "Georgian citizens - Davit Sartania and Aleksandre Macharashvili v. the Parliament of Georgia and the Ministry of Justice of Georgia"; Tughushi T., Burdjanadze G., Mshvenieradze G., Gotsiridze G., Menabde V., 2013. Human rights and the practice of legal proceedings of the Constitutional Court of Georgia, Edited by M. Kopaleishvili, Tbilisi, p.498 (In Georgian).
3. Okruashvili M., 2008. Personal Life Inviolability, Tbilisi, S. 53 (In Georgian).
4. See Case of X, Y and Z v. the United Kingdom, 22/04/1997, no. 21830/93 (In English).
5. See Case of Johnston v. Ireland, 18/12/1986, no. 9697/82 (In English); Article 8 of Convention on Human Right deals with the relations between mother and child, irrespective of marital status of parents, See: Case of Marckx v. Belgium, 13/06/1979, no. 6833/74 (In English); In Case "Kerkhoven v. the Netherlands" It was established that life of two women and newborn was not family life (application #15666/89, Case of Kerkhoven, Hinke & Hinke v. the Netherlands, 19/05/1992, not published) (In English). It is true, that they had a joint family life and were involved in child care responsibilities, but their application was assigned only to a private life
6. See Case of Söderbäck v. Sweden, 28/10/1998, no 113/1997/897/1109 (In English)
7. See Case of Boughanemi v. France, 24/04/1996, no 22070/93 (In English)
8. See Case of Whalen v. Roe, 22/02/1977, 429 U. S. 589, 599 (In English)
9. See H. A. Wolff, Nov-Dez. 2005, Ehe und Familie in Europa, in "Europarecht", Eua, Heft 6., Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, S. 725 (In English)
10. See Case of X v. the United Kingdom, 11/07/1977, no7626/76, DR 11 (In English)
11. Case of Yousef v. the United Kingdom, commission report, 30/06/1992, no.14830/89. Section 43 (In English)
12. 2004, Case Law of European Court of Human Rights (materials collected and prepared by Bokhashvili B., Association of Young Lawyers of Georgia, Tb., 266-270, See <<http://gyla.ge/files/publications/q9z18pmtnn.pdf>> [24.01.11 21:43] (In Georgian)
13. Relations between sperm donor and child will be regarded as family life, if there are evidences of close personal relationships between them Application Case of J.R.M. v. the Netherlands, 08/02/1993, no. 16944/90 (In English).

14. Bichia M., 2010. Methodological Issues of Public Legal Relations, "Journal of Law", N1-2, S. 96-98 (In Georgian)
15. Regarding this see Ninidze T., 2013. Structure of first Article of Civil Code, In anniversary Collection of Akaky Labartkava 80th (red. Chanturia L.) Tbilisi, S. 166-171, 175-176 (In Georgian)
16. Shengelia R., Shengelia E., 2011. Family Law, Tb., 35-36 (In Georgian)
17. Regarding the name see Ninidze T., 1976, Content of the Right on Name, „Soviet Law“, N1, S. 29 (In Georgian)
18. Tsatsanashvili M., 2001. State and religion, Tbilisi, p.72 (In Georgian).
19. Chikvaidze D., 2003. Comments on the Constitutional Agreement between the State of Georgia and the Apostolic Autocephalous Orthodox Church of Georgia, Tbilisi, 88. 16-17 (In Georgian)
20. Decision of the Constitution Court of Georgia of 19th December 2008 (#1/7/454), N448 on case "Georgian citizen Lia Surmava v. the Parliament of Georgia" (In Georgian)
21. von RA'in Simone Engel, 2007, Besonderheiten der nichtehelichen Lebensgemeinschaft im Mietrecht, In: MietRB, N12, S. 3 (In German)
22. See Nadaeishvili G., 1996, Old Georgian Family Law, Tbilisi, p.20 (In Georgian)
23. See Buschbaum M., 2010, Kollisionsrecht der Partnerschaften außerhalb der traditionellen Ehe, In: RNotZ, Heft 4, S. 151-152 (In German).
24. See Büchler A. /Vetterli R., 2011. Ehe, Partnerschaft, Kinder, 2. A., Basel, S. 176; Fasel U./Weiss D., 2007. Auswirkungen des Konkubinats auf (nach-)eheliche Unterhaltsansprüche, AJP/PJA, S. 13 ff., 18 (In German); Cottier M., Crevoiser C., 2012. Die nichteheliche Lebensgemeinschaft als einfache Gesellschaft, In: AJP (Aktuelle Juristische Praxis), S. 34 (In German).
25. The family is defined by the special form of couples' social relationship, which differs from other relationships by a sign of specific qualitative connection. Coexistence based on intimate relationship creates what, from the psychological point of view, is perceived as a family. Psychological notions of closeness (intimate) may be used to describe the essence of this particular relationship. see Petzold M., 2001, Familien heute, Sieben Typen familialen Zusammenlebens, In: IZI (Internationales Zentralinstitut für das Jugend- und Bildungsfernsehen), N.14/1, S. 2. <<http://www.br-online.de/jugend/izi/text/petzold.pdf>> [05.01.2015] (In German)
26. Steeg St., 2009. Analogie und nichteheliche lebensgemeinschaft am Beispiel des § 1362 Abs. 1. BGB – zugleich ein Beitrag zu vertraglichen und gesetzlichen Regelungen von nichtehelichen Lebensgemeinschaften, Ludwigshafen am Rhein, S. 212 (In German)
27. In detail see Bichia M., 2011, Scopes of the private life concept according to Georgian legislation and judicial practice, "Journal of Law", №1, S. 68-89 (In Georgian)
28. Prediger E. J., Die Grundlagen des Eigentumsrechts, His work can be found on the web page: <<http://doctorate.ulbsibiu.ro/obj/documents/REZ-GERM-PREDIGER.pdf>> [07.05.2010] (In German)
29. Kamenskaia M. C., 2007. Family Law of Russia, Study guide, Moskva, S. 63-64 (In Russian)
30. Shengelia R., Shengelia E., 2011. Family Law, Tb., p. 36 (In Georgian)
31. Regarding the Wedding Agreement see Laruelle J., 2016, La transmission du patrimoine immobilier au conjoint survivant, Rec. gén. enr. not.– N7 [N° 26.878], p. 284, 287-301 (In French)

32. Tarusina N. N., 2007. Marriage as a type of family law contract, "Vestnik Iaroslavskovo Gosudarstvennogo universiteta", №5, стр. 53- 58 (In Russian).
33. Shengelia R., Shengelia E., 2012. Legal Foundations for Paternal Affiliation, Scientific Proceedings of Guram Tavartkiladze Teaching University, Head of the Editorial Board Matiashvili G., Volume 2, S. 42 (In Georgian)
34. Fröschle T., 2005. Familienrecht II, Sommersemester, Berlin, S. 7, 9 (In German).
35. The European convention on the legal status of children born without marriages ratified by resolution N1321 of the Parliament of Georgia, 03/01/2002 (In Georgian)
36. Concerning the legal consequences of child origin from married and unmarried parents. See Kokhreidze L., 2014 Peculiarities of Disputes related to filiation, Journal "Justice and Law", N1, S. 21 (In Georgian); Shengelia R., Shengelia E., 2012, Legal Foundations for Paternal Affiliation, Scientific Proceedings of Guram Tavartkiladze Teaching University, Head of the Editorial Board Matiashvili G., Volume 2, S. 42-43 (In Georgian)
37. See SCGD 07.05.2010 (Case No.as-41-40-2010) (In Georgian)
38. SCGD 07.05.2010 (Case No.as-41-40-2010) (In Georgian)
39. The European convention on the legal status of children born without marriage ratified by resolution #1321 of the Parliament of Georgia, 03/01/2002 (In Georgian)
40. See SCGD 07.05.2010 (Case No.as-41-40-2010) (In Georgian)
41. See Case of Maya Okroshidze and Giorgi Okroshidze, 11/12/2012, no. 60596/09 (In English)
42. See Kokhreidze L., 2014 Peculiarities of Disputes related to filiation, Journal "Justice and Law", N1, S. 19 (In Georgian)
43. See SCGD 07.05.2010 (Case No.as-41-40-2010) (In Georgian)
44. See Case of Mikulić v. Croatia, 07/02/2002. no. 53176/99 (In English)
45. See Case of Gaskin v. the United Kingdom, 07/07/1989. no. 10454/83 (In English)
46. See SCGD 07.05.2010 (Case No.as-41-40-2010) (In Georgian)
47. See Kokhreidze L., 2014 Peculiarities of Disputes related to filiation, Journal "Justice and Law", N1, S. 18 (In Georgian)
48. See Case of Berrehab v. The Netherlands, 21/06/1988, no. 10730/84 (In English)
49. See Kokhreidze L., 2014 Peculiarities of Disputes related to filiation, Journal "Justice and Law", N1, S. 30 (In Georgian).
50. The European convention on the legal status of children born without marriages ratified by resolution N1321 of the Parliament of Georgia, 03/01/2002 (In Georgian)
51. Martiny D., 2010. Europäische Vielfalt – Paare, Kulturen und das Recht, In: Herbsttagung und Mitgliederversammlung vom 25. bis 27. November 2010 in Hannover, Vielfalt der Lebensformen – Brisante Fragen des Familienrechts, Hannover, S. 10, Internetsite: <http://familienanwaelte-dav.de/tl_files/downloads/herbsttagung/2010/Prof.-Dr.-Martiny.pdf> [25.12.2014] (In German)
52. Fröschle T., 2008. Familienrecht II, Sommersemester, Berlin, S. 3-4 (In German)
53. See SCGD 11.10.2011 (Case No.as-669-630-2011) (In Georgian)
54. Fröschle T., 2005. Familienrecht II, Sommersemester, Berlin, S. 58 (In German)